

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-70>

УДК 303.094.5:330.133.2:330.133.7

ЗАКОНОДАВЧО-ПРАВОВА БАЗА ТА ЮРИДИЧНІ ПІДСТАВИ НЕЗАЛЕЖНОЇ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ЗБИТКІВ З МЕТОЮ ЇХ ВІДШКОДУВАННЯ

LEGISLATIVE FRAMEWORK AND LEGAL REGULATORY BASIS BASIS FOR DAMAGES COMPENSATION INDEPENDENT VALUATION

Поздняков Юрій Володимирович

провідний експерт-оцінювач,
представник Експертної ради у Львівській області,
Українське товариство оцінювачів
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5849-7345>

Лапішко Марія Львівна

кандидат економічних наук, професор,
Національний університет «Львівська політехніка»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6690-3080>

Pozdnyakov Yuri

Ukrainian Appraisers Association

Lapishko Maria

National University «Lviv Polytechnic»

Робота відноситься до галузі економічних вимірювань вартості збитків та їх адекватного відшкодування, що виконуються методами незалежної оцінки вартості. Розглядаються юридичні підстави та аналіз законодавчо-нормативної бази виконання економічних вимірювань вартості відшкодування збитків в Україні. Зазначено, що вимоги до здійснення подібних економічних вимірювань у діючих національних стандартах оцінки (НСО) України викладено у дуже обмеженому обсязі, і це може викликати труднощі при виборі та обґрунтуванні методичних підходів та оціночних процедур. Приймаючи до уваги, що вимоги діючого законодавства не завжди враховуються при оцінці вартості збитків, зроблено висновок про доцільність узгодження з ними форм представлення результатів оцінки та їх інтерпретації. Сформульовано перспективні напрямки подальших досліджень у цій галузі виконання економічних вимірювань.

Ключові слова: збитки, відшкодування, економічні вимірювання, незалежна експертна оцінка, невизначеність результату оцінки.

The article behaves to the field of damages and its compensation independent expert appraising/valuation. An analysis of the legal framework regulatory basis for damages independent valuation implementation in national standards (NVS) and some lower level regulations is considered. It is shown that the requirements for such economic measurements performing in Ukraine in national NVSs are set out in a very limited amount, and this may cause some difficulties in methodological approaches and evaluation procedures selecting and justifying. Taking into account that the requirements of current legislation are not always taken into account in damages independent expert valuation performing, it was concluded that it is appropriate to agree with them evaluation results presentation forms and their interpretation. In most cases, the justification of valuation approaches and procedures in the damages evaluation report are limited to a rather formal analysis of compliance with the general requirements of the current regulatory framework. This is necessary, but obviously insufficient to obtain the appraiser's opinion about the reasonable damages value, calculated on the economic measurements basis. Thus, the report often overlooks fundamentally important issues of the damages value determining methodology, evaluation results uncertainty degree and reliability. This situation, of course, urgently requires the creation of unified, object-oriented and scientifically proofed methods of such indicators determination. Ideally, the uncertainty indicators of economic measurements results should be presented in objective and quantitative form, not dependent on the appraiser's subjective point of view. However, some IVSs and foreign standards contain a more complete statement of the damages and its compensation value

economic measurement features. This convincingly confirms the expediency of these recommendations applying in evaluation practice, as it is required by the principle statements of the national legal framework for evaluation. Possible directions of evaluation methodologies improvement are analyzed. Some recommendations in relation to priority directions of further researches are offered.

Keywords: independent expert appraising/valuation, economic measurements, damage, losses, compensations, evaluation result uncertainty.

Постановка проблеми. При виконанні незалежної оцінки вартості збитків у звіті часто поза увагою оцінювача залишаються важливі питання форми представлення та інтерпретації отриманого результату. Окрім обґрунтування методології встановлення показників вартості збитків, достовірності і ступеня невизначеності результатів оцінки, велике значення має спосіб формулювання висновків. Він не завжди відповідає вимогам діючої законодавчо-правової бази, оскільки ні замовники оціночних робіт, ні оцінювачі можуть бути недостатньо обізнані з нею і не використовують при формулюванні завдання та підготовці звіту юридичну термінологію. Така ситуація, безсумнівно, нагально потребує розробки рекомендацій по узгодженню вимог загальної законодавчо-правової бази цивільного законодавства з підзаконними актами, що регулюють правила виконання оцінки. Для цього мають бути досліджені питання опрацювання інтерпретаційного обґрунтування і застосування відповідної форми представлення результатів оцінки вартості збитків, які мають бути адекватними до потреб використання оцінки у судовому провадженні. Результати оцінки мають бути методологічно і юридично коректно сформульовані, відповідно до мети цивільного позову. У найкращому випадку, показники невизначеності результатів здійснених економічних вимірювань мають бути об'єктивними і носити кількісний характер, незалежний від суб'єктивної точки зору оцінювача.

При формулюванні висновків має бути забезпечений єдиний уніфікований підхід, який міг би забезпечити переконливі і доказові результати оцінки. Тому нині особливо актуальною є задача детального розгляду законодавчо-нормативного та теоретичного підґрунтя для опрацювання методик встановлення, форм представлення і інтерпретації результатів економічних вимірювань вартості збитків, здійснюваних методами незалежної експертної оцінки. Потреба у визначенні засад подібних економічних вимірювань є вельми нагальною, оскільки останнім часом в Україні стрімко зростає кількість пошкодженої

нерухомості і у багатьох випадках необхідним є прийняття невідкладних рішень щодо її подальшого використання і відображення у бухгалтерському обліку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У галузі незалежної оцінки вартості заподіяних збитків національна законодавчо-нормативна база нині опрацьована недостатньо повно [1]. Внаслідок цього отримані результати оцінки та їх інтерпретація оцінювачем не завжди повністю відповідають загальній юридично-правовій базі цивільного процесуального законодавства, що може ускладнити отримання судових рішень стосовно адекватного відшкодування збитків. У закордонній фаховій літературі ці питання розглянуті більш детально [2–4], але в Україні відсутність затверджених методик визначення кількісних показників результатів незалежної експертної оцінки вартості збитків вимагає застосування евристичних підходів до вирішення проблеми методичного забезпечення. При формуванні звіту та обґрунтуванні методики розрахунку результатів оцінки доцільно враховувати положення методичних рекомендацій [5], у яких зазначається, що будь-яка експертна оціночна задача містить у собі елемент невизначеності й тому у тому чи іншому ступені вимагає від експерта самостійного, творчого підходу. Зокрема, до цього часу залишається не вирішеною у загальному вигляді задача опрацювання методики кількісної оцінки ступеня невизначеності результатів економічних вимірювань, що здійснюються методами незалежної оцінки вартості майна. Не розроблені та не затверджені методики отримання об'єктивних показників точності та невизначеності цих результатів, які були би внесені до Реєстру методик судової експертизи, що ведеться згідно з вимогами нормативно-правових актів [6]. Низка об'єктивних та суб'єктивних факторів спричиняє високий ступінь невизначеності результату оцінки [7; 8] вартості збитків і викликає небажання оціночних робіт у цій галузі. Але нині необхідність у виконанні подібних оціночних робіт об'єктивно збільшується, зростаючі потреби

ринку оцінки диктуватимуть свої вимоги і формуватимуть попит, який має бути задовольнений. Цим зумовлена безсумнівна актуальність більш глибокого дослідження законодавчо-нормативної і методологічної баз незалежної оцінки вартості заповдіяних збитків.

Для обґрунтування звернення до суду у справах відшкодування заповдіяних збитків необхідно підготувати документи, які підтверджують факт заповдіяння збитків, оцінюють розмір майнової шкоди на дату заповдіяння збитків та розмір відшкодування віддалених у часі наслідків заповдіяних збитків, визначають розмір витрат на відновлення пошкодженого майна, визначають розмір витрат на усунення наслідків заповдіяних збитків [9]. Важливою складовою загальної суми відшкодування при оцінці збитків є розмір витрат на усунення віддалених у часі наслідків заповдіяних збитків, який іноді залишається поза увагою оцінювача – але є джерелом великих видатків для власника пошкодженого майна. При дослідженні стану поверхонь приміщень і конструкцій будинків, при оцінці розміру відшкодування збитку, заповдіяного квартирам, у процесі огляду необхідно встановити, чи видно на поверхнях зміни, пов'язані з грибовим ураженням, гниттям, чи помітні ознаки руйнування окремих елементів, чи немає протікання [10]. Для визначення вартості збитків, заповдіяних житловим та нежитловим приміщенням, з метою їх відшкодування, використовуються методичні підходи, переважно засновані на базових принципах корисності, заміщення та найбільш ефективного використання майна [11].

При застосуванні витратного підходу до локальних кошторисів можуть бути також додані витрати на надання юридичних послуг, використання тимчасового житла і переїзд до нього власника пошкоджених житлових приміщень, підготовку житла до проживання після ремонту, переїзд при поверненні з тимчасового житла та інші статті витрат, відповідно до конкретної оціночної ситуації. Визначення вартості будівельних робіт, пов'язаних з усуненням наслідків заповдіяних збитків є метою виконання оціночних робіт та завданням судової будівельно-технічної та будівельно-економічної експертизи. Низку посилань на прецедентні рішення судів, у яких описано процедурні моменти відшкодування збитків, розглянуто у [12].

Оскільки вартість збитків оцінюється, як правило, на момент виникнення судової суперечки, можливою є ситуація, коли від

дати заповдіяння збитків до дати оцінки пройшов певний час. Крім цього, між початком майнового спору і моментом, коли суд прийме рішення, може пройти ще більша кількість часу, протягом якого може істотно змінитися ринкова вартість пошкодженого майна. За допомогою методів ретроспективної оцінки може бути визначена вартість майна на дату, суттєво віддалену в минуле від сучасної – наприклад, на дату заповдіяння збитків. У такому складному випадку робота оцінювача полягає в тому, щоб встановити стан пошкодженого майна на віддалену у минуле дату оцінки, обґрунтувати і прийняти рішення про його вартість на цю дату [13; 14]. У деяких міжнародних [15] та закордонних [16; 17] стандартах оцінки регламентація виконання оцінки збитків здійснена набагато більш деталізовано, ніж у НСО України, і це дає можливість використовувати їх підходи і методи у вітчизняній оціночній практиці.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У фаховій літературі до цього часу не було досліджено проблему співвідношення вимог нормативної бази незалежної оцінки та загальної законодавчо-правової бази діючого цивільного законодавства у галузі визначення вартості збитків з метою їх відшкодування. Тому при виконанні оціночних робіт оцінювачі керуються насамперед вимогами Закону про оцінку [18] та діючих національних стандартів оцінки (НСО) [19; 20], часто не звертаючи увагу на вимоги Цивільного кодексу України (ЦКУ) [21]. Взаємна неузгодженість вимог і термінології цих документів іноді призводить до отримання результатів оцінки, неоптимальних або і не цілком придатних для опрацювання ефективної стратегії захисту інтересів пошкодженої сторони у судовому провадженні. Відтак більш уважного розгляду потребує досі невирішене питання адаптації форми представлення результатів оцінки вартості збитків до потреб юридично коректного формулювання цивільного позову та супровідних документів справи. Невирішеною частиною загальної проблеми також є обґрунтування методології оціночних робіт, що мають здійснюватися з врахуванням забезпечення пошкодваній стороні можливості отримання аргументованого судового рішення щодо адекватного відшкодування збитків.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розгляд вимог діючого законодавства до відшкодування

збитків та аналіз відповідності їм теоретичних засад, алгоритмів і методик встановлення вартості збитків та принципів визначення розміру їх компенсаційного відшкодування, описаних у документах нормативної бази незалежної оцінки. Нині потреба у виконанні незалежної оцінки вартості збитків різко зростає, і для якісного виконання таких економічних вимірювань оцінювачам України потрібні більш докладно опрацьовані методичні рекомендації для визначення вартості збитків з метою їх відшкодування. Зокрема, підрядною ціллю є висвітлення питання обґрунтування методів встановлення об'єктивних показників невизначеності результатів оцінки та їх інтерпретації.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Нижче коротко розглянемо основні положення нормативно-правової бази, яка використовується при обґрунтуванні методичних засад визначення вартості відшкодування заподіяних збитків. Під оцінкою збитків у загальному випадку мається на увазі розрахунок розміру грошового відшкодування, необхідного на відновлення майна, що було пошкоджено в результаті аварії, залиття, пожежі, стихійного лиха або незаконних дій третіх осіб.

Одним з найважливіших нормативних документів, що регулює правовідносини у питаннях відшкодування матеріального збитку, є ЦКУ [21]. Згідно ст. 22, гл. 3, ЦКУ «Захист цивільних прав та інтересів»: «Особа, якій завдано збитків у результаті порушення її цивільного права, має право на їх відшкодування». Відповідно до визначення у ст. 22, ч. 2, збитками є: 1) втрати, яких особа зазнала у зв'язку зі знищенням або пошкодженням речі, а також витрати, які особа зробила або мусить зробити для відновлення свого порушеного права (реальні збитки); 2) доходи, які особа могла б одержати за звичайних обставин, якби її право не було порушене (упущена вигода). Відповідно до визначення у ст. 22, ч. 3, заподіяні збитки відшкодовуються у повному обсязі, якщо договором або законом не передбачено відшкодування у меншому або більшому розмірі.

Згідно ст. 1166 «Загальні підстави відповідальності за завдану майнову шкоду» ЦКУ [21], загальні підстави відповідальності за завдану майнову шкоду полягають у наступному: 1. Майнова шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим немайновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкода, завдана майну фізичної або юридичної особи, від-

шкодується в повному обсязі особою, яка її завдала; 2. Особа, яка завдала шкоди, звільняється від її відшкодування, якщо вона доведе, що шкоди завдано не з її вини. Згідно ст. 1191 «Право зворотної вимоги до винної особи» ЦКУ [21], особа, яка відшкодувала шкоду, завдану іншою особою, має право зворотної вимоги (регресу) до винної особи у розмірі виплаченого відшкодування, якщо інший розмір не встановлений законом. Згідно ст. 1192 «Способи відшкодування шкоди, завданої майну потерпілого» ЦКУ [21], з урахуванням обставин справи суд за вибором потерпілого може зобов'язати особу, яка завдала шкоди майну, відшкодувати її в натурі або відшкодувати завдані збитки у повному обсязі. Розмір збитків, що підлягають відшкодуванню потерпілому, визначається відповідно до реальної вартості втраченого майна на момент розгляду справи або виконання робіт, необхідних для відновлення пошкодженої речі.

Під терміном «Пошкодження майна» мається на увазі приведення його в повну або часткову непридатність для використання за цільовим призначенням. Після знищення майна воно перестає існувати, при заподіянні майну шкоди воно повністю чи частково втрачає свою корисність та цінність. Знищення майна – це втрата його корисних властивостей, при якій їх відновлення є неможливим. До знищення майна прирівнюється випадок, коли витрати на відновлення дорівнюють або перевищують ринкову вартість майна. При пошкодженні майна воно не перестає існувати, але переходить в стан тимчасової або постійної непридатності. В разі прикладення певних зусиль і витрачання відповідних коштів пошкоджене майно іноді може бути відновлене та повернене у стан придатності до подальшого використання, згідно з його первісним призначенням, але найчастіше – вже з меншою ефективністю або з коротшим терміном залишкового економічного життя. Під терміном «Пряма шкода» розуміється втрата, погіршення або зниження цінності майна, а також пов'язані з цим грошові виплати, необхідні для відновлення даного майна або придбання аналогічного майна.

При оцінці майнових (матеріальних) збитків для визначення вартості відшкодування використовується майно, яке є в наявності (надане оцінювачеві для огляду та натурального обстеження), є придатним для його ідентифікації та містить ознаки пошкодження, викликані впливом факторів заподіяння

збитків. Наприклад, у випадку виникнення пожежі такими факторами є: термічні пошкодження, викликані займанням відкритого полум'я (пошкодження вогнем та дією високих температур – оплавлення і обгорання елементів будівельних конструкцій та предметів домашнього вжитку); пошкодження продуктами горіння (покриття шаром кіптяви, забруднення поверхонь приміщень та майна); пошкодження, завдані майну в процесі гасіння пожежі. У випадку залиття приміщень такими факторами є: збитки, викликані проникненням вологи у приміщення – пошкодження цілісності та зовнішнього вигляду поверхонь приміщень і будівельних конструкцій будинку; завдання шкоди нормальному функціонуванню інженерних мереж, зокрема – вихід з ладу системи електропостачання через замикання або вимушене відключення електричних мереж внаслідок появи ризику його виникнення; пошкодження комутаційних та освітлювальних електричних приладів; пошкодження пристроїв систем кабельного телебачення, мереж передачі цифрових даних, відеонагляду, охоронної сигналізації, корозія металічних конструкцій – трубопроводів та приладів інженерних мереж газогону, вентиляції та кондиціонування, водопостачання та каналізації, металічних будівельних конструкцій будинку; пошкодження меблів та предметів побутового вжитку, зокрема – вихід з ладу приладів побутової техніки; віддалені у часі наслідки залиття житлових приміщень, зокрема – грибкові ураження поверхонь цих приміщень та будівельних конструкцій будинку і пов'язані з цим витрати з усунення цих уражень; погіршення умов проживання у житлових приміщеннях внаслідок виникнення ризику захворювань мешканців, викликаних появою грибкових уражень поверхонь і пов'язані з цим витрати; вимушені витрати на лікування захворювань мешканців, пов'язаних з наслідками залиття житлових приміщень. Не підлягає оцінці майно, яке не надане для огляду, або яке не містить видимих ознак пошкоджень, викликаних впливом факторів заподіяння збитків і є технічно справним. В разі, якщо майно є не знищеним, а частково пошкодженим, вартість відшкодування є рівною вартості витрат, необхідних для виконання ремонту даного майна для приведення його до стану, в якому воно перебувало до моменту заподіяння шкоди.

Нормативним документом, що регулює правовідносини у питаннях юридичного встановлення відповідальності за заподіяння

матеріального збитку, обов'язку його відшкодування та визначення розміру цього відшкодування – зокрема, у частині представлення доказів, є Цивільний процесуальний кодекс України [22]. Згідно його ст. 81 «Обов'язок доказування і подання доказів», кожна сторона повинна довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, крім випадків, встановлених цим Кодексом. Докази подаються сторонами та іншими учасниками справи. Доказування не може ґрунтуватися на припущеннях. Суд не може збирати докази, що стосуються предмета спору, з власної ініціативи, крім витребування доказів судом у випадку, коли він має сумніви у добросовісному здійсненні учасниками справи їхніх процесуальних прав або виконанні обов'язків щодо доказів, а також інших випадків, передбачених цим Кодексом [23].

Законом України «Про житлово-комунальні послуги» та Правилами надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення та Типовим договором про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної і гарячої води і водовідведення, затверджених Постановою КМУ № 630 від 21 липня 2005 року [24] визначено порядок розмежування відповідальності Виконавця (суб'єкта господарювання, який надає житлово-комунальні послуги споживачу відповідно до умов договору) та Споживача при наданні послуг з водопостачання в конкретному місці надання послуг. Підпунктом 1 п. 22 Типового договору про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення передбачено, що таким місцем є точки розподілу, в яких здійснюється передача послуг з постачання холодної та гарячої води від Виконавця Споживачеві у багатоквартирному будинку і які знаходяться після першої водозапірної арматури на відгалуженні від стояка у квартирі споживача. Виходячи з наведеного, якщо власник квартири, який зобов'язаний контролювати технічний стан свого майна, не впорався з даним обов'язком, то в такому разі саме власник квартири повинен відповідати за спричинення шкоди внаслідок залиття. Якщо ж залиття сталося внаслідок невиконання чи неналежного виконання відповідною експлуатаційною організацією свого обов'язку щодо утримання інженерних мереж у належному технічному стані, технічного обслуговування та ремонту внутрішньобудинкових мереж, то відшкоду-

вати збитки зобов'язана така організація. Відповідно до цивільного законодавства особа, якій завдано збитків у результаті порушення її цивільного права, має право на їх відшкодування двома способами: пред'явлення вимоги до винної особи добровільно відшкодувати завдані збитки; подання до суду позову про відшкодування майнової та моральної шкоди. У випадку, коли винна особа відмовляється добровільно компенсувати збитки, потерпіла особа має право звернутися до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права, долучивши до позову експертну оцінку вартості збитків.

Крім того, відповідно до ст. 23 гл. 3 ЦКУ [21], «Захист цивільних прав та інтересів», потерпіла особа має право на відшкодування моральної шкоди, завданої внаслідок порушення її прав. Зокрема, моральна шкода полягає у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна. Моральна шкода відшкодовується грошми, іншим майном або в інший спосіб. Розмір грошового відшкодування моральної шкоди визначається судом залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації, ступеня вини особи, яка завдала моральної шкоди, якщо вина є підставою для відшкодування, а також з урахуванням інших обставин, які мають істотне значення. При визначенні розміру відшкодування враховуються вимоги розумності і справедливості. Моральна шкода відшкодовується незалежно від майнової шкоди, яка підлягає відшкодуванню, та не пов'язана з розміром цього відшкодування. Статтею 1167 ЦКУ [21] передбачено, що моральна шкода, завдана фізичній або юридичній особі діями чи бездіяльністю, відшкодовується особою, яка її завдала, за наявності її вини, крім випадків, встановлених частиною другою цієї статті. Відповідно до процитованих вище положень ст. 23 гл. 3 ЦКУ [21], розмір відшкодування моральної шкоди, завданої пошкодваній стороні внаслідок заподіяних збитків, не входить до результату незалежної оцінки вартості відшкодування майнових збитків і має бути визначений окремо.

Нещодавно Постановою КМУ "Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації" № 326 від 20 березня 2022 р. затверджено "Порядок визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок

збройної агресії Російської Федерації" [25], відповідно до якого встановлені загальні вимоги до процедур визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії. Визначення вартості шкоди та збитків здійснюється окремо за наступними напрямками: людські втрати та пов'язані з ними соціальні витрати; економічні втрати, пов'язані з людськими втратами; військові втрати; втрати, пов'язані із забезпеченням публічної безпеки і порядку, боротьби із злочинністю, забезпеченням безпеки дорожнього руху; втрати житлового фонду і об'єктів житлово-комунального господарства; втрати земельного фонду; втрати лісового фонду; втрати надр; втрати акваторії; збитки, завдані природно-заповідному фонду; втрати інфраструктури транспорту, телекомунікаційної мережі і зв'язку; втрати енергетичної інфраструктури; втрати культурної спадщини; економічні втрати підприємств; втрати установ та організацій. Пунктом 4 цього Порядку визначено, що до підготовки проектів оціночних методик та здійснення оцінки шкоди і втрат можуть залучатися представники неурядових організацій, незалежних інформаційно-аналітичних центрів та громадських організацій. У зв'язку з цим на громадські організації фахівців з незалежної оцінки та на усіх оцінювачів України ляже велике навантаження по виконанню цих робіт. Відтак конче необхідним і своєчасним видається узгодження форм представлення результатів оцінки збитків з розглянутими вище вимогами діючого законодавства. Це дозволить забезпечити застосування єдиних уніфікованих методичних підходів до визначення показників вартості збитків при виконанні економічних вимірювань, їх адекватної інтерпретації та найбільш інформативних форм представлення, що відповідатимуть вимогам до доказів у судовому провадженні.

Висновки. Практика виконання оцінки збитків і розгляду позовних заяв показала, що сторони цивільного провадження у справах про відшкодування збитків зазвичай дуже слабо орієнтуються у питаннях методології встановлення вартості відшкодування заподіяних збитків та найчастіше мають хибне уявлення про ступінь невизначеності результатів оцінки їх вартості. Але при цьому типовим рішенням захисту сторони відповідача є заперечення правильності оцінки, представленої пошкодваною стороною. Для цього часто використовується аргументація, що не має жодного наукового підґрунтя, оскільки адвокати не є спеціалістами у галузі економічних

вимірювань і майже завжди не уявляють собі реально досягнутого ступеня невизначеності результату оцінки. Відтак для ефективного захисту своїх висновків можна рекомендувати оцінювачам включення до структури звіту про оцінку окремого розділу з аналізом ступеня невизначеності отриманого результату. Високий ступінь обґрунтованості використаних методичних підходів та оціночних процедур у сукупності з поданням у звіті кількісних характеристик невизначеності отриманого результату забезпечить оцінювачу сильнішу позицію у випадку можливих судових суперечок та звинувачень у непрофесійності.

Загалом, висловлене оцінювачем судження щодо невизначеності отриманого у звіті результату може бути виражене розмаїтими способами: словесною характеристикою; обґрунтуванням ступеня заокруглення результату; поданням чисельної оцінки похибки; вказівкою довірчої імовірності та меж довірчого інтервалу; поданням закону розподілу та/чи функції густини ймовірностей; у інший спосіб. Доцільним є використання показників стандартної і розширеної невизначеності результатів вимірювань, у межах інформаційно-метрологічної парадигми економічних вимірювань [26]. Представлення результатів оціночних робіт у інтервальній формі більш повно розкриває отриману при здійсненні економічних вимірювань інформацію, оскільки така форма містить у собі, окрім опису імовірного показника вимірюваної вартості, також і кількісну оцінку ступеня невизначеності отриманого результату [7; 8; 27]. Це дає можливість конкретизувати міру відповідальності оцінювача і чітко відокремити судження оцінювача, за які він може взяти на себе відповідальність, від можливого розширеного трактування отриманого точкового результату оцінки іншими особами, за що оцінювач відповідальності не несе.

У розділі, присвяченому інтерпретації отриманого результату, доцільно подати роз'яснення можливостей застосування вказаних у звіті показників вартості, з посиланням на процитовані вище формулювання відповідних статей ЦКУ [21] та ЦПКУ [22]. Це виключило би можливість довільного трактування результату оцінки адвокатами сторони відповідача і дозволило би обмежити обсяг відповідальності оцінювача. Зокрема, слід вважати доцільним подання розгорнутої інтерпретації отриманого результату з роз'ясненням щодо поняття «прямих збитків», згідно п. 3 НСО-1 [19], де зазначено, що

прямі збитки – це «поточна вартість витрат на відтворення, заміщення або відшкодування ринкової вартості об'єкта оцінки без урахування неотриманих майбутніх вигод». Варто прокоментувати відмінність поняття прямих збитків від понять реальних збитків та упущеної вигоди, визначених ст. 22, гл. 3 ЦКУ [21], процитованих вище. Найкращим і найбільш повним змістом розділу інтерпретації є цитування ст. 22, гл. 3 ЦКУ [21], з кількісним визначенням реальних збитків та упущеної вигоди, які за буквою Закону є двома невід'ємними складовими загального збитку. Обидві ці складові мають бути визначені у звіті, і це ніяк не суперечить вимогам п. 3 НСО-1 [19]. Згідно з ними, упущена вигода не входить до складу прямих збитків, але стандарт жодним чином не забороняє її визначення і оцінку непрямих збитків та загального збитку.

1. Відповідно до діючого законодавства, пошкодована особа, якій завдано збитків у результаті порушення її цивільного права, має право на їх відшкодування у повному обсязі. Відшкодуванню підлягає вартість пошкодженого майна (реальні збитки) та очікувані доходи, які особа могла б одержати за умови, що її майнові права не були порушені (упущена вигода). Розмір збитків, що підлягають відшкодуванню потерпілому, визначається відповідно до реальної вартості втраченого майна на момент розгляду справи або виконання робіт, необхідних для відновлення пошкодженої речі, методами незалежної оцінки вартості заповдіяних збитків.

2. Найважливішим доказом при зверненні до суду у справах відшкодування заповдіяних збитків є звіт про оцінку вартості заповдіяних збитків. Звіт може містити розрахунок розміру майнової шкоди на дату заповдіяння збитків, оцінку розміру відшкодування віддалених у часі наслідків заповдіяних збитків, оцінку витрат на відновлення пошкодженого майна та усунення наслідків заповдіяних збитків. Діюча практика вітчизняного судочинства передбачає представлення доказів розміру завданих збитків проведеною незалежною експертною оцінкою. Витрати на виконання оцінки, судові та інші пов'язані витрати за рішенням суду також має компенсувати сторона, яка спричинила збитки.

3. При наявності віддалених у часі наслідків пошкодження приміщень у необхідних випадках у вартість їх усунення можуть бути включені також вимушені витрати пошкодженої сторони, пов'язані з цими наслідками. До них входять витрати, зумовлені погіршен-

ням умов проживання у житлових приміщеннях (або умов використання нежитлових приміщень) внаслідок погіршення стану здоров'я мешканців житлових приміщень (або працівників нежитлових приміщень), викликаного появою грибкових уражень поверхонь; витрати на лікування захворювань цих осіб; витрати на профілактичні заходи; витрати на винайм приміщень для тимчасового проживання тощо.

4. У випадках, коли відшкодування збитків не було здійснено своєчасно, і від дати заподіяння збитків до дати оцінки пройшов певний проміжок часу, вартість витрат на усунення

наслідків заподіяної шкоди, розрахована на дату заподіяння збитків, збільшується при приведенні до сучасної дати оцінки або до імовірної дати виплати відшкодування за допомогою процедури компаундування.

Розглянутими у роботі положеннями доцільно керуватися під час виконання оціночних робіт з визначення вартості відшкодування збитків, що забезпечить оцінювачеві сильнішу процесуальну позицію у подібних цивільних справах і захистить його від можливих необґрунтованих звинувачень з боку сторони відповідача та упереджених рецензентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Pozdnyakov Yuri, & Bratishko Igor (2022). Regulatory basis for economic measurements of damages compensation value performance in Ukrainian and international evaluation standards. *Digitalization and information society. Selected issues. Monograph 53*. ISBN 978-83-963977-6-8. DOI: <https://doi.org/10.54264/M008>. Publishing House of University of Technology, Katowice, 2022. Pp. 460–514.
2. Śmieja, A. (2015). Odpowiedzialność z art. 471 K.C. a kara umowna. Wady i zalety z punktu widzenia przedsiębiorcy. *Acta Universitatis Wratislaviensis*, №3695. Przegląd Prawa i Administracji CIII. Wrocław. 277–288.
3. Göghová, T. (2009). Oceňovanie nehmotného majetku v kontexte IFRS. *Gaderská dolina*. URL: <http://kuaa.sk/uploads/Oce%C5%88ovanie%20nehmotn%C3%A9ho%20majetku%20v%20kontexte%20IFRS.pdf>.
4. Strus, Z., Ortyński, K., Pokrzywniak, J. (2010). Zadośćuczynienie po nowelizacji art. 446 Kodeksu cywilnego na tle doświadczeń europejskich. Warszawa, 98 p.
5. Рувін О. Г., Полтавський А. О., Бондар М. Є. та ін. Розробка експертних методик: зміст, структура, оформлення (з урахуванням міжнародних стандартів систем управління якістю, адаптованих в Україні) : метод. рек. Київ : КНДІСЕ, 2014. 74 с.
6. Про затвердження Порядку атестації та державної реєстрації методик проведення судових експертиз: Постанова КМУ № 595 від 02.07.2008 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-2008-%D0%BF#Text>.
7. Поздняков Ю. В., Скибінська З. М., Гринів Т. Т. Аналітичне обґрунтування методики розрахунку показників невизначеності результату незалежної оцінки вартості активів. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2020. Том 25. Випуск 1 (80). С. 229–235.
8. Поздняков Ю. В. Невизначеність результату незалежної експертної оцінки. Монографія. LAP Lambert Academic Publishing, 2021. ISBN 978-620-3-58186-7. 473 с. URL: https://www.amazon.com/Business-Money-Ukrainian-Books/s?rh=n%3A3%2Cp_n_feature_nine_browse-bin%3A3291465011.
9. Олійник Н. Відшкодування майнової та моральної шкоди у разі залиття квартири. Практика вирішення спорів. URL: <https://vash-yuryst.ua/vidshkoduvannya-majnov%D1%97-ta-moralno%D1%97-shkodi-u-razii-zalittya-kvartiri-praktika-virishennya-sporiv/#>.
10. Бутырин А. Ю. Теория и практика судебной строительно-технической экспертизы. Москва : ОАО «Издательский Дом "Городец"», 2006. 224 с.
11. Фридман Дж., Ордуэй Ник. Анализ и оценка приносящей доход недвижимости. Пер. с англ. Москва : «Дело Лтд.», 1995. 480 с.
12. Томаров І. Залиття квартири – зразок доведення вини. URL: <http://www.legalshift.com.ua/?p=23>
13. Маркус Я. І., Гохберг І. І., Поздняков Ю. В., Чащин Ю. Г., Нефьодов О. В., Сірош Т. О., Чистякова Н. Ю. Оцінка вартості майна на дату, віддалену від поточної (обмеження, припущення, алгоритм). Під заг. ред. Маркуса Я. І. *Практика оцінки майна*, 2018. № 1. 126 с.
14. Поздняков Ю. В., Лапишко М. Л. Інтерпретація результатів ретроспективної оцінки з урахуванням вимог законодавчо-нормативної бази. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2019. № 2 (107). С. 183–189.
15. Поздняков Ю. В. *Методичні засади оцінки вартості збитків у міжнародних стандартах оцінки*. Колективна наукова монографія «Російсько-українська війна (2014–2022): історичні, політичні, культурно-освітні, релігійні, економічні та юридичні аспекти». Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, Центр українсько-європейського наукового співробітництва, 2022.

16. Поздняков Ю. В., Лапішко М. Л. Нормативна база встановлення вартості відшкодування збитків у стандартах незалежної експертної оцінки США. *III Міжнародна науково-практична конференція "Scientific researches and methods of their carrying out: world experience and domestic realities"*. LLC International Centre Corporative Management (Republic of Austria) та NGO European Scientific Platform (Ukraine). 2022. P. 91–106.

17. Pozdnyakov, Yuri V. & Bratishko, Igor G. *Comparative analysis of requirements for damages compensation value determining in independent expert appraising regulatory basis of Ukraine and Poland*. Матеріали колективної монографії «Трансформація економіки, фінансів і менеджменту в сучасних умовах». Кельце : Державний університет імені Яна Кохановського; Одеса : Причорноморський НДІ економіки та інновацій, 2022.

18. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні: Закон України від 12.07.2001 № 2658-III. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2001, № 47, ст. 251. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text>.

19. Про затвердження Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав»: Постанова КМУ № 1440 від 10.09.2003 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-п>.

20. Про затвердження Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності»: Постанова КМУ № 1185 від 03.10.2007 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1185-2007-%D0%BF>.

21. Цивільний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/stru>.

22. Цивільний процесуальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.

23. Борейша, О. *Судова практика з відшкодування шкоди, завданої залиттям квартири*. URL: http://yuroblik.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=798:2018-07-23-09-13-24&catid=13:2011-06-22-14-30-45&Itemid=40.

24. Про затвердження Правил надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення та типового договору про надання послуг з централізованого опалення, постачання холодної та гарячої води і водовідведення. Постанова КМУ № 630 від 21.07.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2005-%D0%BF>.

25. Про затвердження Порядку визначення шкоди та збитків, завданих Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації: Постанова КМУ № 326 від 20.03.2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text>.

26. Pozdnyakov, Yuri, & Lapishko, Maria (2019). *The use of informative-metrological paradigm in independent expert valuation theory*. Monograph 27. Information and Innovation Technologies in Economics and Administration. ISBN: 978-83-955125-2-0. Ed.: Olena Chukurna, Magdalena Gawron-Łapuszek. Publishing House of Katowice School of Technology, Katowice, pp. 80–88. URL: http://www.wydawnictwo.wst.pl/oferta_wydawnicza_oraz_zakup_publicacji/wydawnictwa.

27. Поздняков Ю. В., Братішко І. Г. Теоретичне підґрунтя методик встановлення невизначеності результатів економічних вимірювань, здійснюваних методами незалежної експертної оцінки. *Вісник Дніпропетровського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства Юстиції України. Економічні науки*. Випуск 1 (05), Частина 1. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 31–41.

REFERENCES:

1. Pozdnyakov Yuri, & Bratishko Igor (2022). Regulatory basis for economic measurements of damages compensation value performance in Ukrainian and international evaluation standards. *Digitalization and information society. Selected issues. Monograph 53*. ISBN 978-83-963977-6-8. DOI: <https://doi.org/10.54264/M008>. Publishing House of University of Technology, Katowice, 2022. Pp. 460–514.

2. Śmieja, Andrzej (2015). Odpowiedzialność z art. 471 K.C. a kara umowna. Wady i zalety z punktu widzenia przedsiębiorcy [Liability for damages vs. stipulated damages on art. 471 of the Civil Code – benefits and drawbacks from company perspective]. *Acta Universitatis Wratislaviensis*, № 3695. Przegląd Prawa i Administracji CIII. Wrocław. P. 277–288.

3. Göghová, Tímea (2009). Oceňovanie nehmotného majetku v kontexte IFRS [Measurement of Intangible Assets in context IFRS]. *Gaderská dolina*. Retrieved from: <http://kuua.sk/uploads/Oce%C5%88ovanie%20nehmotn%C3%A9ho%20majetku%20v%20kontexte%20IFRS.pdf>.

4. Strus, Z., Ortyński, K., Pokrzywniak, J. (2010). *Zadośćuczynienie po nowelizacji art. 446 Kodeksu cywilnego na tle doświadczeń europejskich*. [Compensation after the amendment art. 446 of the Civil Code considering the background of European experiences]. Warszawa, 98 p.

5. Ruvín, O. G., Poltavskij, A. O., Bondar, M. Je. et al. (2014). *Rozrobka ekspertnyh metodyk: зміст, структура, оформлення (z urahuванням міжнародних стандартів систем управління якістю, адаптованих в Україні): метод.*

rek. [Expert methods elaboration: content, structure, design (taking into account international standards of quality management systems adapted in Ukraine): methodical Guidelines]. Kyiv: KNDISE, 74 p. (in Ukrainian)

6. Pro zatverdzhennja Porjadku atestacii ta derzhavnoi rejestracii metodyk provedennja sudovyh ekspertyz [About the statement of the certification Order and the state registration of judicial examinations methods elaboration]. Ministers Cabinet of Ukraine Resolution № 595 on 02.07.2008. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/595-2008-%D0%BF#Text>. (in Ukrainian)

7. Pozdnyakov Yuri V., Skybinska, Z. M., Gryniv, T. T. (2020). Analitychne obgruntuvannja metodyky rozrahunku pokaznykiv nevyznachenosti rezultatu nezaleznoi ocinky vartosti aktyviv [Mathematical principles analytical ground of assets independent valuation results uncertainty degree indexes calculation methodology]. *Visnyk Odeskogo nacionalnogo universytetu. Ekonomika. Announcer of the Odesa national university. Economy*. Vol. 25. Issue 1 (80), pp. 229–235. (in Ukrainian)

8. Pozdnyakov Yu. V. (2021). *Nevy`znachenist` rezul'tatu nezalezhnoyi ekspertnoyi ocinky`. Monografiya*. [Independent expert appraising/evaluation result uncertainty. Monograph.] LAP Lambert Academic Publishing. ISBN 978-620-3-58186-7. 473 p. Retrieved from: https://www.amazon.com/Business-Money-Ukrainian-Books/s?rh=n%3A3%2Cp_n_feature_nine_browse-bin%3A3291465011. (in Ukrainian)

9. Oliynyk, N. *Vidshkoduvannja majnovoi ta moralnoi shkody u razi zalyttja kvartyry. Praktyka vyrishennja sporiv*. [Compensation for property and moral damage in case of apartment flooding. Litigation practice]. Retrieved from: <https://vash-yuryst.ua/vidshkoduvannya-majnovovo%D1%97-ta-moralno%D1%97-shkodi-u-razi-zalittya-kvartiri-praktika-virishennya-sporiv/#>. (in Ukrainian)

10. Butyrin, A. Ju. (2006). *Teorija i praktika sudebnoj stroitelno-tehnicheskoy jekspertizy*. [Theory and practice of judicial construction and technical expertise]. Moscow: OAO "Izdatelskij Dom "Gorodec", s. 85. (in Russian)

11. Fridman, Dzh., & Ordueh, Nik. (1995). *Analiz i ocenka prinosyashchej dohod nedvizhimosti* [Income property appraisal and analysis]. (V. N. Lavrentev, O. V. Tihonova, Trans from Eng.). Moscow: Delo Ltd. ([in Russian)

12. Tomarov I. Zalyttja kvartyry – zrazok dovedennja vyny [Apartment flooding – an example of guilt proving]. Retrieved from: <http://www.legalshift.com.ua/?p=23>. (in Ukrainian)

13. Markus Ja. I., Gohberg I. I., Pozdnjakov Ju. V., Chashchyn Ju. G., Nefodov O. V., Sirosh T. O., Chystjakova N. Ju. (2018). Ocinka vartosti majna na datu, viddalenu vid potочноi (obmezhenja, prypushhennja, alorytm) [Property evaluation on the remote from current date (limitation, supposition, algorithm)]. Ed. Marcus Ja.I. *Praktyka ocinky majna – Practice of property valuation*. No. 1. 126 p. (in Ukrainian)

14. Pozdnjakov Ju. V., Lapishko M. L. (2019). Interpretacija rezultatov retrospektivnoj ocenki s uchetom trebovanij zakonodatelno-normativnoj bazy [Retrospective valuation results interpretation in accordance with legislatively-normative base requirements]. *Derzhava ta regiony. Serija: Ekonomika ta pidpryjemnyctvo – State and regions. Series: Economy and enterprise*. No. 2 (107), p. 183. (in Ukrainian)

15. Pozdnyakov Yuri V. (2022). *Metodychni zasady ocinky vartosti zbytkiv u mizhnarodnyh standartah ocinky* [Methodological principles of damage value assessment in international evaluation standards]. *Kolektyvna naukova monografiya «Rosijsko-ukrainska vijna (2014 – 2022): istorychni, politychni, kulturno-osvitni, religijni, ekonomichni ta jurydychni aspekty»*. Drogobuskyj derzhavnyj pedagogichnyj universytet imeni Ivana Franka, Centr ukrainsko-jevropejskogo naukovogo spivrobotnyctva. (in Ukrainian)

16. Pozdnjakov Ju. V., Lapishko M. L. (2022). Normatyvna baza vstanovlennja vartosti vidshkoduvannja zbytkiv u standartah nezalezhnoi ekspertnoi ocinky SShA [Regulatory basis for damages compensation value determining in the USA standards of independent expert appraising]. *III International scientific-practical conference "Scientific researches and methods of their carrying out: world experience and domestic realities"*. LLC International Centre Corporative Management (Austria) & NGO European Scientific Platform (Ukraine). DOI 10.36074/grail-of-science.27.05.2022.012. Pp. 91–106. (in Ukrainian)

17. Yuri V. Pozdnyakov, Igor G. Bratishko (2022). Comparative analysis of requirements for damages compensation value determining in independent expert appraising regulatory basis of Ukraine and Poland. *Collective monograph "Transformation of economy, finance and management in modern conditions"*. Kielce: State University of Jan Kochanowski; Odesa: Black Sea Research Institute of Economy and Innovation. (in Ukrainian)

18. Pro ocinku majna, majnovykh prav ta profesijnu ocinochnu dijalnist v Ukraini [On property valuation, property rights and professional valuation activities in Ukraine]. The Law of Ukraine № 2658-III on 12.07.2001. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2658-14#Text> (in Ukrainian)

19. Pro zatverdzhennia Natsionalnogo standartu No. 1 «Zahalni zasady otsinky maina i mainovykh prav» [On Approval of the National Standard No. 1 «General principles of property and property rights estimation»]. Ministers Cabinet of Ukraine Resolution No. 1440 on 10.09.2003. Retrieved from: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1440-2003-p>. (in Ukrainian)

20. Pro zatverdzhennia Natsionalnoho standartu No. 4 "Otsinka maynovih prav intelektualnoyi vlasnosti" [On Approval of the National Standard No. 4 «Intellectual ownership property rights valuation»]. Ministers Cabinet of Ukraine Resolution No. 1185 on 03.10.2007. Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1185-2007-p>. (in Ukrainian)
21. Cyvilnyj kodeks Ukrainy [Civil Code of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/stru>. (in Ukrainian)
22. Cyvilnyj procesualnyj kodeks Ukrainy [Civil Procedure Code of Ukraine]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>. (in Ukrainian)
23. Borejscha, O. *Sudova praktyka z vidshkoduvannja shkody, zavdanoi zalyttjam kvartyry* [Judicial practice on compensation for damage caused by flooding the apartment]. Retrieved from: http://yuroblik.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=798:2018-07-23-09-13-24&catid=13:2011-06-22-14-30-45&Itemid=40. (in Ukrainian)
24. Pro zatverdzhennja Pravyl nadannja poslug z centralizovanogo opalennja, postachannja holodnoi ta garjachoi vody i vodovidvedennja ta typovogo dogovoru pro nadannja poslug z centralizovanogo opalennja, postachannja holodnoi ta garjachoi vody i vodovidvedennja [On approval of the Rules for the provision of services for district heating, supply of cold and hot water and sewerage and the Standard Contract for the provision of services for district heating, supply of cold and hot water and sewerage]. Ministers Cabinet of Ukraine Resolution № 630 on 21.07.2005. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/630-2005-%D0%BF>. (in Ukrainian)
25. Pro zatverdzhennja Porjadku vyznachennja shkody ta zbytkiv, zavdanyh Ukraini vnaslidok zbrojnoi agresii Rosijskoi Federacii [On approval of the Order of losses and damages determination caused to Ukraine as a result of Russian Federation armed aggression]. Ministers Cabinet of Ukraine Resolution № 326 on 20.03.2022 p. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/326-2022-%D0%BF#Text>. (in Ukrainian)
26. Pozdnyakov, Yuri, & Lapishko, Maria (2019). The use of informative-metrological paradigm in independent expert valuation theory. *Monograph 27. Information and Innovation Technologies in Economics and Administration*. ISBN: 978-83-955125-2-0. Ed.: Olena Chukurna, Magdalena Gawron-Łapuszek. Publishing House of Katowice School of Technology, Katowice, 2019. Pp. 80–88. Retrieved from: http://www.wydawnictwo.wst.pl/oferta_wydawnicza_oraz_zakup_publicacji/wydawnictwa. (in Ukrainian)
27. Pozdnyakov, Yuri, & Bratishko, Igor. (2022). Teoretychne pidgruntja metodyk vstanovlennja nevyznachenosti rezultativ ekonomichnyh vymirjuvan, zdijisnjувanyh metodamy nezalezhnoi ekspertnoi ocinky [Theoretical basis of results uncertainty determination methodology for economic measurements, carried out by independent expert evaluation methods]. *Visnyk Dnipropetrovskogo naukovo-doslidnogo instytutu sudovyh ekspertyz Ministerstva Justycii Ukrainy. Ekonomichni nauky*. Vypusk 1 (05), Chastyna 1. Odesa: Vydavnychyj dim «Gelvetyka», pp. 31–41. (in Ukrainian)